

УДК 81'37:81'367.2 – 047.275

Марія Личук

ORCID iD: orcid.org/0000-0002-8046-7414

доктор філологічних наук, доцент, доцент

кафедри журналістики та мовної комунікації

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

вул. Героїв Оборони, 15, 03041, м. Київ, Україна

mariya.lychuk@gmail.com

СЕМАНТИЧНА ТИПОЛОГІЯ НАПІВФРАЗЕОЛОГІЗОВАНИХ РЕЧЕНЬ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «ЗАПЕРЕЧЕННЯ»

У статті систематизовано семантичні типи напівфразеологізованих речень зі значенням «заперечення». Визначено класифікаційну семантичну ознаку – тип категорійного значення, за якою диференційовано три семантичні типи: 1) з власне-заперечним значенням; 2) з категоричним запереченням; 3) з іронічним запереченням. Схарактеризовано специфіку семантики заперечних напівфразеологізованих речень. Описано семантичний та граматичний потенціал постійних і змінних компонентів фразеокомплексу напівфразеологізованих речень.

Ключові слова: напівфразеологізоване речення, категорійне значення, фразеокомплекс, власне-заперечний тип, категорично заперечний тип, іронічно заперечний тип.

В статье систематизированы семантические типы полуфразеологизированных предложений со значением «отрицание». Определен классификационный семантический признак – тип категорического значения, по которому дифференцированно три семантические типы: 1) с собственно-отрицательным значением; 2) с категорическим отрицанием; 3) с ироническим отрицанием. Охарактеризована специфика семантики отрицательных полуфразеологизированных предложений. Описаны семантический и грамматический потенциал постоянных и переменных компонентов фразеокомплекса полуфразеологизированных предложений.

Ключевые слова: полуфразеологизированное предложение, категорическое значение, фразеокомплекс, собственно-отрицательный тип, категорически отрицательный тип, иронически отрицательный тип.

In the scientific researches of Ukrainian linguists at the end of the twentieth century – beginning of the 21st century semantic classification of semi-phraseologized sentences was not proposed. The urgency of our study is due to the need to systematize all semantic types of semi-phraseologized sentences of the modern Ukrainian language in view of the lack of special scientific researches on typological research of these units.

The classification semantic feature is defined – the type of categorical value, according to which three semantic types are differentiated: 1) with the actual-denominational values; 2) with a categorical objection; 3) with an ironic denial.

The opposite semantics of semi-phraseologized sentences is fixed by the phrase-complex, which is formed by two components: constant and variable. The generalized component of the phrase-complex in general determines the phrase-syntactic meaning of the phraseologized syntactic construction, which does not depend on the specific lexical value of the components.

Actually-denominational value is fixed in three types of phrases in semi-phraseologized sentences: 1) Немає (нема) кого (кому, з ким, на кому, що, чого, чому, через що, про що, (з) чим, на чому) + Inf; Було кого (кому, з ким, на кому, що, чого, чому, через що, про що, (з) чим, на чому) + Inf; 2) Немає (Нема) де (коли, куди, звідки) + Inf; 3) Pronom₃ (N₃) + не до. The first group semi-phraseologized sentences with a categorical objection form rhetorical questions combines two semantic types. The first type of semi-phraseologized sentences with the meaning of categorical denial is based on the phrase-scheme Який (яка, яке, які) + N₁!, second type – on the phrase-scheme Що мені + N_n (Pronom_n)! The second group is composed of semi-phraseologized sentences with a categorical objection non-typical grammatical use of structural components, the basis of which is the phrase-schemes: Потрібний + (Pronom₁) + Pronom₃ and Є мені кого (кому, з ким, на кому, що, чого, чому, через що, про що, (з) чим, на чому) + N₁ (Inf)!; Є мені де (коли, куди, звідки) + Inf! Semi-phraseologized sentences for expressing an ironic denial are formed on the basis of nine basic phrase-complexes/

The semantic and grammatical potential of constant and variable components of the phraseological complex of semi-phraseologized sentences is described.

Key words: *semi-phraseologized sentence, categorical value, phrase-complex, self-denial type, categorically denial type, ironically denial type.*

Постановка проблеми. Системна організація мови, між'ярусна взаємодія одиниць різних мовних рівнів постійно привертають увагу сучасних лінгвістів. У цьому розрізі синтаксично нечленовані речення, зокрема фразеологізовані, стають у дослідників об'єктом особливого зацікавлення.

Нечленовані фразеологізовані побудови продукуються в мовленні носіїв у процесі синтаксичної фразеологізації, їм притаманні такі важливі ознаки, як синтаксична нечленованість, стійкість, цілісність, ідіоматичність та відтворюваність. У системі фразеологізованих речень окремим типом представлено напівфразеологізовані речення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових розвідках українських лінгвістів кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. не було

запропоновано семантичну класифікацію напівфразеологізованих речень. Однак постійне зацікавлення структурою та семантикою цих речень зумовило потребу їхньої типології.

Актуальність нашого дослідження зумовлена потребою систематизації всіх семантичних типів напівфразеологізованих речень сучасної української мови з огляду на відсутність спеціальних наукових розвідок із типологічного дослідження цих одиниць.

Мета статті – схарактеризувати семантичні типи напівфразеологізованих речень зі значенням «заперечення» сучасної української мови.

Виклад основного матеріалу. Напівфразеологізовані речення виражають чотири категорійні значення: «ствердження», «заперечення», «оцінка» та «волевиявлення», що вможливило виділити чотири семантичні типи напівфразеологізованих речень з відповідними категорійними значеннями. Класифікаційною ознакою є фразеосинтаксичне значення, закріплене за стійкою структурною схемою напівфразеологізованих речень.

У напівфразеологізованих реченнях категорійне значення «заперечення» має три вияви, що уможливило виділити три семантичні типи: 1) з власне-заперечним значенням; 2) з категоричним запереченням; 3) з іронічним запереченням. Така диференціація здійснена з опертям на специфіку заперечного значення у цих реченнях та функції цих речень в усному розмовному мовленні.

Заперечна семантика напівфразеологізованих речень закріплена за фразеокомплексом, що утворений двома компонентами: постійним і змінним. Узагальнений компонент фразеокомплексу загалом детермінує фразеосинтаксичне значення фразеологізованої синтаксичної побудови, яке не залежить від конкретного лексичного значення компонентів. Воно є стійким, інваріантним (Куделькіна, 2008: 12).

Власне-заперечне значення закріплене за трьома типами фразеосхем у напівфразеологізованих реченнях: 1) *Немає (нема) кого (кому, з ким, на кому, що, чого, чому, через що, про що, (з) чим, на чому) + Inf*; *Було кого (кому, з ким, на кому, що, чого, чому, через що, про що, (з) чим, на чому) + Inf*; 2) *Немає (Нема) де (коли, куди, звідки) + Inf*; 3) *Pronom₃ (N₃) + не до*.

Семантика заперечних напівфразеологізованих речень набуває узагальнення, звужується до категорійної семи «неможливість».

Специфіка семантики постійних займенникових і прислівникових компонентів фразеосхеми визначає вибір залежних компонентів. Постійні компоненти підпорядковують собі тільки інфінитив. Правобічний змінний компонент може бути виражений перехідними дієсловами зі значенням фізичної чи ментальної дії особи (пор.: *Нема кого бити. Нема кого любити. Нема про кого думати*), будь-яким акціональним дієсловом широкого значеннєвого спектру, зокрема зі значеннями мовленнєво-мисленнєвої дії, емоційного стану, конкретної фізичної дії,

інтерсуб'єктної дії, руху чи неакціональними дієсловами, що виражають локальне або статуальне значення, посесивні, компаративні чи порівняльні відношення (пор.: *Нема чого співати. Нема чого сердитися. Нема чого в'язати. Нема чого битися. Нема чого згадувати. Нема чого радіти. Нема чого сумувати. Нема чого бажати неможливого. Нема для чого вести. Нема для чого намагатися сподобатися*). У ролі дієслівного компонента не можуть бути вжиті дієслова, що виражають партитивні відношення, значення буття та ін.

У заперечних напівфразеологізованих реченнях, опертих на фразеосхему *немає (нема) де*, дієслівний компонент семантично обмежений, бо може бути виражений тільки акціональними дієсловами зі значенням мовленнєво-мисленнєвої дії, напр.: *Немає де співати. Нема де говорити. Нема де виступати. Нема де жити*. та ін.

Фразеосхема *немає (нема) коли* може зазнавати усічення дієслівного компонента, що увиразнює специфіку усного діалогічного мовлення, напр.: *Нема коли. Зараз нема коли*. Такі напівфразеологізовані речення корелюють з односкладним реченням *Зараз мені ніколи* (Розм.) і виражають значення «немає вільного часу». Для розуміння семантики такої фразеосхеми варто послуговуватися препозитивним контекстом. На думку В.Адмони, «відповідна форма передає... виразну проекцію синтаксичного відношення», і саме ця проекція уможлиблює розуміння «прямого лексичного вираження в реченні» (Адмони, 1958: 114).

Заперечне напівфразеологізоване речення, в основі якого лежить фразеосхема *Pronom₃ (N₃) + не до + N₂*, має дві залежні позиції щодо нерозкладного комплексу. Правобічну позицію заповнює іменниковий компонент у формі родового відмінка, який визначає те, що заперечують у реченні – як несвоєчасне, неможливе, небажане, неактуальне для певної особи. Напр.: – *Хлопці, – мовлю до них. – Будьте спокійні. Йойна жартує. Але Йойні не до жартів* (І.Франко); *Мені було не до сну. Я сиділа в своєму кабінеті тихо, як миша, і ждала, коли потелефонують...* (П.Загребельний).

Дослідники наголошують, що заперечна семантика напівфразеологізованих речень не пояснюється значенням жодного з його компонентів (Mel'čuk, 1995: 215).

Непряме заперечення охоплює *категоричне* та *іронічне заперечення*.

Категоричне заперечення реалізують за допомогою напівфразеологізованих речень – риторичних питань та нетипового граматичного вживання постійного компонента таких речень (Kim, 2000: 137), що й вможлиблює виділення відповідно двох груп таких речень.

Першу групу утворюють напівфразеологізовані речення – риторичні питання, що є високопродуктивними засобами вираження заперечення. Ш.Баллі наголошував, що риторичне питання – це «непрямий експресивний засіб, який символізує більш чи менш визначену групу почуттів, використовуючи задля цього виразність

голосу» (Балли, 1955: 38). Через асиметрію питальної форми і непитального змісту дослідники трактують такі висловлення як «транспоновані синтаксичні структури» (Horn, 2001: 523).

Перша група об'єднує два семантичні типи.

1. Перший тип напівфразеологізованих речень із значенням категоричного заперечення ґрунтується на фразеосхемі *Який* (*яка, яке, які*) + N_1 ! Напр.: – *Борю, якщо це жарт, то він невдалий. – Та **які**, в біса, **жарти**?! (Брати Капранови). Питальний займенник *який* (*яка, яке, які*) утратив свою первинну функцію, повністю граматизувався. Саме питальна фразеологізована побудова є тлом для реалізації категоричного заперечення. Послаблення категоричності спостерігаємо, якщо синтаксична побудова є непитальною, пор.: – *Ви були тоді ще дитиною, Костя, – зауважив поштар. – Ну-у, **якою дитиною!** – На той час мені вже стукнуло шістнадцять років, плюс рік дитячої колонії імені А. С. Макаренка, плюс дві ухажорки!* (Г.Тютюнник).*

2. Другий тип напівфразеологізованих речень зі значенням категоричного заперечення опертий на фразеосхему *Що мені* + N_n (*Pronom_n*)! Нерозкладний фразеокомплекс утворений поєднанням незмінного компонента *що* з особовими займенниками *я* (*ти, він, вона, ми, ви, вони*) у формі давального однини. Напр.: ***Що мені чужинці?! Чого я маю жалувати їх?*** (Леся Українка); – *І знаєш, – продовжував Віктор, – мені здається, Шепель сказала б: «Хай шумить. **Що мені до цього!**»* (О.Донченко).

У цих реченнях значення категоричного заперечення пов'язане з неважливістю, неістотністю кого-, чого-небудь для когось або байдужістю мовця до істоти, предмета, ознаки чи дії, про яку йдеться.

II. Другу групу формують напівфразеологізовані речення з нетиповим граматичним уживанням структурних компонентів, основою яких є фразеосхеми *Потрібний* + (*Pronom₁*) + *Pronom₃*, та *Є мені кого* (*кому, з ким, на кому, що, чого, чому, через що, про що, (з) чим, на чому*) + N_1 (*Inf*)!; *Є мені де* (*коли, куди, звідки*) + *Inf*!

Особливістю семантичних типів другої групи є вживання десемантизованої і граматизованої лексеми *мені* чи десемантизованої форми другої особи однини або множини наказового способу дієслова. Семантично і граматично спустошена лексема *мені* перетворилася на частковий компонент. Чітко закріплена позиція відзайменникової частки *мені*, зокрема після акцентованого елемента постійного компонента, змінює модальний план напівфразеологізованого речення – зі стверджувального на заперечний. Напр.: – *Веремій за царем сльозу в баночку пустив. – **Потрібний він мені**, – відповів Стратон і ще більше вбрав голову в сутулі плечі...* (М.Стельмах) – мовець заперечує предмет, подію, дію, стан та ін.

Уведення до стверджувальних за формою речень зразка *Є мені кого* (*кому, з ким, на кому, що, чого, чому, через що, про що, (з) чим, на*

чому) + N_1 (Inf)! та *Є мені де (коли, куди, звідки) + Inf!* частково граматизованої відзайменникової частки *мені* створює заперечний модальний план усієї фразеологізованої побудови. Напр.: *А я зовсім не збираюся за тобою бігати. Є мені на це час!* (О.Гончар); *О.Шуляк (грубо). На який там бенкет. Є мені коли по бенкетах їздити!* Іду в *Малишки сповідати хвору* (С.Васильченко).

Зрідка категоричне заперечення виражають напівфразеологізовані речення, утворені за фразеосхемою *Що + V_f* , напр.: – *В тебе правда все якось ніби повита туманом жартів чи нещирості... – Ще що вигадай! Щирішої од мене людини й на світі не знайдеш* (І.Нечуй-Левицький).

Іронічне заперечення є особливим різновидом непрямого заперечення. Дослідники тісно пов'язують іронію із запереченням: іронія – це «безкінечне абсолютне заперечення» (Киркегор, 1993: 176; Wouden, 1997: 128), «суть іронії полягає завжди в тому, що кому- або чому-небудь надають відсутню ознаку, і в такий спосіб її відсутність тільки увиразнюється» (Дземидок, 1974: 80).

Іронічне заперечення є виявом суб'єктивного модусу. Його продукування пов'язане з прагненням мовця певним чином емоційно й експресивно виразити своє ставлення до когось у процесі комунікації.

Варто зазначити, що, крім іронічного заперечення, напівфразеологізовані речення передають ще й додаткові модальні відтінки, такі як образа, обурення, зневага, глузування, ігнорування та ін.

Напівфразеологізовані речення для вираження іронічного заперечення сформовані на основі таких основних фразеоконструкцій:

1. *Де там (тут) (вже) + N_n (Inf, V_f); Коли там (тут) (вже) + Inf; Куди там (тут) (вже) + N_n (Inf)*. Модальні нерозкладні комплекси, утворені похідними частками *де, коли, куди і там (тут)*, реалізують заперечне іронічне значення. Змінний компонент – іменниковий, інфінітивний чи дієслівний – уможливив виокремлення іменникового, інфінітивного чи дієслівного різновидів аналізованого типу напівфразеологізованих речень. Напр.: – *Де були? – продовжувала дружина. – Купалися, – байдуже відповів Білаш. – Де вже там купалися!* – сказала дружина... (О.Жовна); *Коли там думати* (Розм.); *Хлопець насипав собі солі на зап'ясток, взяв до рук скибочку лимона та келишок. – Роби, як я. Дівчина послухалася... – Лижемо сіль... – Боже, яка гидота... Більше-більше. Бо не буде ритуалу. Потім одним духом випиваємо теплу... Він дивився на вирячені Мар'янині очі і щиро реготав. – Це ще нічого, а я колись вперше випив сімдесятиградусної самогонки. Куди тій теплі!* (Брати Капранови).

Структурні компоненти *де, коли, куди* граматизувалися, перетворилися на модальні частки, водночас зберегли певну специфіку вживання у фразеосхемах.

2. *Що там (тут) + N_1 (Inf)*. Значення цього типу напівфразеологізованих речень – заперечення певної дії чи якогось стану, що

доповнюється модальними відтінками неважливості, неістотності когось, чого-небудь у чомусь. Особливістю їх фразеосхеми є емпатичне виділення модального компонента *що*.

Аналітичний нерозкладний комплекс *що там* часто сполучається з інфінітивними формами, які вказують на незавершеність дії, напр.: *Не так знала, як чула серцем. **Що там казати!** Кому вже кому, а собі Василина може признатися, як не раз троїлося їй в очах...* (М.Матіос); *Просто не хотів на нього [Джмеля] дивитися, як ото намагаються зайве не згадувати підленьку людину... **Та що тут пояснювати!*** (С.Соловійов).

3. Який (яка, яке, які) (там) + N_1 (V_p Adv)! Специфікою напівфразеологізованих речень, утворених за цією фразеосхемою, є оклична інтонація й емпатичне виділення модального компонента *який*. Напр.: *Воно й справді, на наш крик визирав уже дехто з-за тину, а допомогти... **Яка там поміч!** Хто тоді смів слово проти власті сказати?* (М.Малюк); – *Пульс?* – *запитав Стоволос.* – *Що, немає?..* – ***Який пульс!*** – *розсердився Котя.* – *Холодний він... Руки скласти треба, повіки затулить* (Г.Тютюнник).

Відзайменникова частка *який* (яка, яке, які) і відприслівникова частка *там* (тут) сформували нерозкладний комплекс. Займенникова лексема *який* та його варіанти утратили ознаки займенника, цілком десемантизувалося. Прислівникове слово *там* (тут) десемантизувалося і граматизувалося, втратило категорійне значення. Напр.: – *В лікарню б його.* – ***Яка тут лікарня!..*** – *буркнув Світличний;* – *В подарунок, чи що?* – ***Та який подарунок!*** *На обмін* (Із творів А.Дімарова).

4. *Теж* (також) мені + N_1 (V_p). У напівфразеологізованих реченнях, утворених на основі цієї фразеосхеми, частка *теж* (також) втрачає граматичну семантику – надання реченню стверджувального відтінку. Як незмінний компонент вона сполучається з відзайменниковою часткою *я* у формі давального відмінка і надає реченню нової заперечної семантики. Правобічну позицію фразеологізованого нерозкладного комплексу *теж* (також) мені заповнює лексема з позитивною конотацією або формально-граматичне речення позитивної семантики, що виконує роль протичлена. Напр.: *Ну, події 9 березня. **Теж мені, здивували світ*** (Л.Костенко); – *Співтовариство, значить.* – ***Теж мені співтовариство.*** *То замість «в гурті» – «на бригаді» скаже* (М.Стельмах).

У таких напівфразеологізованих реченнях на значення іронічного заперечення нашаровується додатковий модальний відтінок нехтування кимось чи чимось.

5. *От тобі* (ї) + N_1 (Part, Praepos)! та *От так* + V_f ! Унаслідок переосмислення частка *от* втрачає тут вказівний характер і зв'язок з повнозначними словами, що мають категорійне значення. Нерозкладний комплекс *от тобі* (ї) як обов'язковий компонент стійкої структурної схеми організовує синтаксично нечленоване речення фразеологізованого типу *от тобі* (ї) + *будь-який повнозначний чи службовий компонент*, у

структурі речення з'являється прихована сема «розчарування з приводу того, що очікувалося, але не здійснилося чи відбулося не так, як повинно було статися». Напр.: **От тобі й на!** (Ірина Вільде); – **От тобі й раз!** Ну, як же я буду з тобою говорити на «ви», коли ти паранет (М.Хвильовий).

6. *Мало що (хто, чого) там + V_р!*; *Мало кому треба + V_р!*; *Мало де (коли, куди, звідки) там + V_р!* Незмінний аналітичний модальний компонент *мало що там / мало кому там / мало де там* утворюють відприслівникова частка *мало* і займенники *що (хто, чого)* чи частковий модальний комплекс прислівникового походження *мало де (коли, куди, звідки) там*. Напр.: *Виявляється, запрошення на прем'єру лежать у моїй папці. Мало що там лежить! Там може бути навіть перепустка в комунізм...* (П.Загребельний); **Мало де візьму! Не всі повинні знати!** (Ю.Збанацький).

Переосмислення модальних компонентів *мало що (хто, чого)*, *мало кому*, *мало де (коли, куди, звідки)* детермінує структурно-семантичну стійкість і нерозкладність фразеосхеми аналізованого семантичного типу напівфразеологізованих речень. Утрачено залежність прислівникового компонента *мало* в анафоричній позиції від дієслова. Він вимагає заповнення правобічної позиції фразеологізованої побудови тільки дієслівною лексевою, пор.: – *Вони йдуть до Болгарії, мамо! – Той що? Мало куди йдуть!* (Р.Іванченко); **Мало що там вчувалося! Ні з того, ні з сього я починала раптом совати шухляди, одчиняти шафи, тумбочки** (А.Тютюнник).

Напівфразеологізовані речення цього різновиду обмежені в ужитку, це, зокрема, репліки-відповіді на зауваження, застереження, пораду співрозмовника. В усно-діалогічному мовленні вони мають нашарування фамільярності чи грубості, тобто є стилістично зниженими.

7. *V_ря + Inf!* Особливістю цієї фразеосхеми є те, що сформована на її основі ствердна за формою конструкція виражає експресивно-іронічне заперечення. Для таких конструкцій характерні ознаки: значна тривалість звучання заперечуваного за змістом наголошеного складу та підвищений його тон. Оклична інтонація, чітко закріплена послідовність розташування компонентів і наявність нерозкладного комплексу є імпліцитними засобами іронічного заперечення. Віддієслівні частки виражені застиглою граматичною формою – формою чоловічого роду однини або множини минулого часу чи формою першої особи однини або множини майбутнього часу дієслів. Немає обмежень щодо лексико-семантичного наповнення дієслівних лексем. Напр.: **Піду я гуляти!** (Розм.); **Буду я читати!** (Розм.); **Слухали ми його!** (Розм.); **Боявся я його!** (Розм.).

Із забарвлення подиву, незадоволення, суперечності як вторинного модального в таких напівфразеологізованих реченнях на перший план виходить значення заперечної модальності.

8. *Так я (він, ми, вони) і (й) + V_f* Неподільне аналітичне сполучення *Так і (й)...* цієї фразеосхеми, втративши ствердну семантику і супроводжуючись підсилювальною інтонацією, виражає експресивно-іронічне заперечення. Для виконання своєї функції підсилювальна частка *і (й)* здебільшого займає препозицію щодо дієслова. Роль змінного компонента виконують дієслова у формі минулого або майбутнього часу. Напр.: *Я мовчала, і Кипчаченко навіть зрадив мовчаниці. – Так я й знав! – ехидно просвистів він. – Ти думаєш, ти відповідальна працівниця? Ти – ступа!* (П.Загребельний); *Так я йому й допоміг!* (О.Лишега).

9. *Тебе (тобі, з тобою, вас, вам, з вами) + V_f'* Специфіку заперечних напівфразеологізованих речень, сформованих на цій фразеосхемі, становить незмінний займенниковий компонент *ти* чи *ви* у граматично стійких формах родового, давального чи орудного відмінків. Правобічний змінний компонент виражений формою майбутнього часу дієслова. Саме оклична інтонація переводить синтаксичну побудову у план заперечної модальності і перетворює на фразеологізовану структуру, пор.: – *Я думав, ти тільки по господарству вмієш поратися, – засміявся. А дівчина образилася: – Крайшого придумати не змогли? У вічні куховарки призначили? – Тебе призначили! – Передавав зброю дівчині (М.Стельмах); – А давай на його лекції більше не ходити, – запропонувала Тетяна. – Тебе послухаєш!* (Брати Капранови).

Висновки. Отже, з огляду на специфіку заперечного значення напівфразеологізовані речення утворили три семантичні типи: 1) з власне-заперечним значенням; 2) з категоричним запереченням; 3) з іронічним запереченням. Описано структурне та семантичне наповнення фразеологізованих нерозкладних комплексів значеннєвих різновидів зокрема та семантичних типів загалом напівфразеологізованих речень сучасної української мови.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень убачаємо у виявленні нових значеннєвих різновидів заперечних напівфразеологізованих речень, дослідження їх у когнітивному аспекті.

Список використаних джерел

1. Адмони В. Завершенность конструкции как явление синтаксической формы. *Вопросы языкознания*. 1958. № 1. С.111–114.
2. Арнольд И. Стилистика современного английского языка. Ленинград: Просвещение, 1973. 303 с.
3. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва : Изд-во иностр. лит., 1955. 416 с.
4. Дземидок Б. О комическом. Москва: Прогресс, 1974. 224 с.
5. Киркегор С. О понятии иронии. *Логос*. 1993. №4. С. 176–198.
6. Куделькина Е. Фразеосинтаксические схемы с опорным компонентом-местоименным наречием: системный и речевой

- аспекты: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.19 «Теория языка». Ростов-на-Дону, 2008. 25 с.
7. Horn L. Natural history of negation. Chicago: University of Chicago Press, 2001. 684 p.
 8. Kim J. The Grammar of Negation. Stanford: Center for the Study of Language and Information, 2000. 264 p.
 9. Melčuk I. Phrasemes in Language and Phraseology in Linguistics / M. Everaert, E. J. van der Linden, A. Schenk, and R. Schreuder (eds.). *Idioms: Structural and Psychological Perspectives*. Hillsdale, New Jersey, Hove, UK : Lawrence Erlbaum Associates, 1995. P.167–232.
 10. Wouden T. Negative Contexts: Collocation, Polarity and Multiple Negation (Routledge Studies in Germanic Linguistics). Routledge, 1997. 320 p.

References

(Транслітерація)

1. Admony V. Zavershennost konstruktsii kak iavlenie syntaksycheskoi formy. *Voprosy iazykoznanii*. 1958. № 1. S.111–114 (rus).
2. Arnold Y. Stylistyka sovremennoho anhlyiskoho iazyka. Leninhrad: Prosveshchenie, 1973. 303 s (rus).
3. Bally Sh. Obshchaia linhvistika i voprosy frantsuzskoho iazyka. Moskva: Yzd-vo inostr. lit., 1955. 416 s (rus).
4. Dzemydok B. O komicheskom. Moskva: Prohress, 1974. 224 s (rus).
5. Kyrkehor S. O poniatii ironiy. *Lohos*. 1993. №4. S.176–198 (rus).
6. Kudelkina E. Frazeosintaksicheskie skhemy s opornym komponentom-mestoimennym narechiem: sistemnyi i rechevoi aspekty: avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.19 «Teoriia iazyka». Rostov-na-Donu, 2008. 25 s (rus).
7. Horn L. Natural history of negation. Chicago: University of Chicago Press, 2001. 684 p (eng).
8. Kim J. The Grammar of Negation. Stanford: Center for the Study of Language and Information, 2000. 264 p (eng).
9. Melčuk I. Phrasemes in Language and Phraseology in Linguistics / M.Everaert, E. J. van der Linden, A.Schenk and R.Schreuder (eds.). *Idioms: Structural and Psychological Perspectives*. Hillsdale, New Jersey, Hove, UK: Lawrence Erlbaum Associates, 1995. P.167–232 (eng).
10. Wouden T. Negative Contexts: Collocation, Polarity and Multiple Negation (Routledge Studies in Germanic Linguistics). Routledge, 1997. 320 p (eng).

Статтю рекомендовано до друку
доктором філологічних наук,
професором, професором кафедри документознавства ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»
Навальною Мариною Іванівною

Стаття надійшла до редакції 7 вересня 2018 року

Мария Лычук

доктор филологических наук, доцент, доцент кафедры журналистики и
языковой коммуникации Национальный университет биоресурсов и
природоиспользования Украины,
ул. Героев Обороны, 15, 03041, г. Киев, Украина
mariya.lychuk@gmail.com

**СЕМАНТИЧЕСКАЯ ТИПОЛОГИЯ
ПОЛУФРАЗЕОЛОГИЗИРОВАННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ
СО ЗНАЧЕНИЕМ «ОТРИЦАНИЕ»**

Mariia Lychuk

Doctor of Philology, Associate Professor, Associate Professor
of the Chair of Journalism and Language Communication
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
str. Heroes of Defense, 15, 03041, Kiev, Ukraine
mariya.lychuk@gmail.com

**SEMANTIC TYPOLOGY OF SEMI-PHRASEOLOGIZED
SENTENCES WITH THE MEANING «DENIAL»**